

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - קרית הבעש"ט פתח תקוה

"כל איש אשר נשא לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו" (שמות ל"ה, כ"א)

לאחר שמשנה מקהיל את כל עדת בני ישראל ומעביר להם את ציווי ה', להביא את כל מה שנחוץ לבניית המשכן, ושכל חכמי הלב יבואו ויעשו את המשכן, אומרת התורה :

"וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ, וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֶת הַבִּיאוֹ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמִלְאֲכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְלֵל עֲבֹדָתוֹ וּלְבַגְדֵי הַקֹּדֶשׁ"

שאלה מרכזית

בפסוק זה ישנן שתי הגדרות : האחת - **'כל איש אשר נשא לבו'**, והשנייה - **'וכל אשר נדבה רוחו אתו'**. ויש לברר, האם שתי ההגדרות מוסבות על אותה קבוצה של אנשים, מה משמעות ההגדרות, ומדוע צריך את שתיהן, בכדי לבצע את המטלות המוטלות עליהם. או שמדובר בפסוק על שתי קבוצות שונות של אנשים, ונראה שיש בזה מחלוקת בין הפרשנים.

"למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ולבגדי הקדש" - החלק האחרון בפסוק מדבר על הפעולות שיעשו אנשים אלו. ויש להבין, למה הכוונה בשלושת הפרטים הללו. ובמיוחד יש להבין את שני הפרטים הראשונים הנראים ככפילות, כי מה ההבדל בין - **'למלאכת אהל מועד'** לבין - **'ולכל עבודתו'**.

רעיון מרכזי

שתי קבוצות אנשים - בפשטות נראה שמדובר כאן על שתי קבוצות של אנשים, היות ומובאים בפסוק שני פעלים : בתחילת המשפט הראשון בא הפועל - **'ויבאו'** שמשמעותו שהם באו, ובסוף המשפט השני בא הפועל - **'הביאו'** שמשמעותו שהם הביאו את תרומת ה'. ואם היה מדובר על קבוצה אחת, בשביל מה יש צורך להקדים ולומר שהם באו, הרי היה אפשר להסתפק באמירה שהם הביאו, אז ברור שהם באו והביאו.

"נשא לבו... נדבה רוחו אתו" - כעת נצטרך להבין את שתי ההגדרות הללו.

"נשא לבו" - בפשטות כתוב כאן, שהלב של האדם משיא אותו, כלומר, מגביה אותו, וזה מוסב על הפועל - **'ויבאו'**, אך מה כוונת הדברים.

ונראה לומר, על פי מה שידוע מטבע האדם, שכאשר יש משהו שמכביד על ליבו, אז גם הליכתו כבדה ורגליו בקושי נושאות אותו, אך אם האדם שמח ומלא רצון לפעולה מסוימת, אז הליכתו קלה ומהירה. ואפשר למצא לזה אסמכתא גם מהכתוב בפרשת **'ויצא'** לגבי יעקב : **"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם"** (בראשית כ"ט, א'). ואומר על כך **'רש"י'** : **"וישא יעקב רגליו - משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת"**. כך מפורש ב"ר". ולפי זה נבאר גם כאן, שכל איש אשר נשא לבו, כלומר, בא בחפץ לב ורצון עז, להשתתף בבניית המשכן, הרי שלבו נשא ונעשה קל רגליים לבא לעשיית המשכן.

'אבו עזרא' מפרש : **"ויבאו כל איש אשר נשא לבו - הם חכמי לב והטעם שיש לו לב רם"**. ולפירושו הכוונה שהלב שלו נשא, אך בפשטות, הפסוק אומר שהלב נשא אותו, וזה מתאים יותר לפירושו.

"נדבה רוחו אתו" - כאן מדובר על פעולת הבאת תרומת ה', כמו שנאמר בהמשך המשפט - **'הביאו את תרומת ה'**. והפועל - **'נדבה'** מלמד שאלו שהביאו את תרומת ה' היו צריכים שרוחם תשפיע עליהם שיהיו נדיבים. אלא שצריך להבין למה כאן התורה משתמשת בכח המוגדר - **'רוחו'** של האדם.

ונראה לומר, שיש שני דברים שיכולים לגרום לאדם לתת נדבה למשכן. האחד, רצונות גשמיים של כבוד והערכה, והם נדחפים על ידי לבו של האדם, אך יש שהאדם נדחף לנדבה ע"י עניינים רוחניים. ולכן התורה מדגישה שמדובר על אדם שרוחו נדבה אותו, מטעמים רוחניים.

ובעל תרגום **'יונתן'** מדבר אפילו על רוח נבואה : **"וכל דאשלמית רוחיה בנבואתא דעמיה"**. וכן על הפסוק **'בתהלים'** (נ"א, י"ד) : **"ורוח נדיבה תסמכני"** מבאר בתרגום **'יונתן'** : **"ורוח נבואה תסמכני"**. וכן על הפסוק בספר **'חזקאל'** (ל"ו, כ"ו) : **"ונתתי לכם לב חדש ורוח חדש אתן בקרבכם"**, מפרש **'רש"י'** **'שלב חדש'** הוא יצר שמתחדש לטובה. ואילו **'רוח חדש'** מסבירים בעל **'מצודות דוד'** ועוד פרשנים שם, שהכוונה לרוח הנבואה. ובעל **'מדרש הגדול'** (מובא בחומש 'אוצר המדרשים' קושר בין הדברים ואומר, שלפי שהתנדבו למשכן בכל לבם ורוחם, לכן עתיד הקב"ה לחדש להם בעתיד לב חדש ורוח חדש.

אלא שבעל ספר **'פרדס יוסף'** מביא דברים אלו בשם ספר **'ארצות השלום'** [דרוש ג דף י"ט ע"א ד"ה וכן] שמתפלא, האם רק אנשים בעלי רוח נבואה הביאו תרומה למשכן, והרי כל האנשים והנשים הביאו תרומה. ומתוך, שלקבל נדבות היו צריכים רק מהמון העם, אבל מי שזכה לנבואה הוא בעצמו מהווה משכן, וכחן גדול והשראת שכינה בו.

"אתו" - **'הרב אי"ל שטיינמן'** בספרו **'אילת השחר'** שואל למה צריך את המילה - **'אתו'**, שהרי זה פשוט שאם מביא תרומה אז זו ראייה שרוחו נדבה אותו. ואולי, אפשר לתרץ, שההדגשה במילה - **'אתו'** באה לומר, שלא מדובר באדם שרוחו דוחפת אותו לנדב למשכן בניגוד לרצונו, אלא בא ללמד, שרוחו נדבה אותו, וגרמה לו שהוא עצמו ירצה בנדבה זו.

'רבנו יוסף חיים' בספרו **'בן איש חי'** מפרש על דרך הדרש שאם נשים חיריק תחת האל"ף אז נקבל - **'אתו'**. ללמד, שכל מה שיש לאדם באוצרות הגשמיות של הם אינן אתו, כי ישאיר לאחרים חילו, כמו שמובא במס' **'בבא בתרא'** (י"א, ע"א) על מונבז המלך : **"ת"ר מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת, וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמר לו אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם ואתה מנבזבזם. אמר להם - אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה... גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו... אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי דבר שעושה פירות... אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי שנאמר ולך תהיה צדקה. אבותי**

גנוז לעולם הזה ואני גנזתי לעולם הבא שנאמר והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך". וגם כאן, נאמר 'נדבה רוחו אתו' לומר, שכל מה שנדבה רוחו לשם מצוה יישאר אתו לעולם הבא.

"הביאו את תרומת ה'" - ורק אם הוא מגיע לדרגה שהוא רוצה לנדב למשכן בגלל העניינים הרוחניים שבדבר, אז ניתן להגדיר תרומה זו כ- **'תרומת ה''**.

"למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש" - ולפי הנ"ל נסביר גם את סוף הפסוק, שהוא מתחלק לשני חלקים, כאשר החלק הראשון - **'למלאכת אהל מועד'** שמוסב על הקבוצה הראשונה של האנשים שבאים במהירות להשתתף בעשיית המשכן, ושעליהם נאמר: **"ויבאו כל איש אֶשֶׁר נִשְׂאוּ לְבוֹ"**.

וכן דעת **'רמב"ן'** שאומר: **"ויבאו כל איש אשר נשאו לבו - על החכמים העושים במלאכה יאמר כן"**. ומוכיח את דבריו מזה שלא מצינו על המתנדבים שנאמר עליהם 'נשיאות לבי', אלא רק יזכיר בהם נדיבות. אך את ענין - **נשאו לבו** לקרבה אל המלאכה הוא מסביר, שהרי לא היה בהם מי שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימץ בהן את ידיו לפני כן, אלא הרגיש **בתוך לבו** שידע לעשות כן למרות שלא למד קודם.

וכן נראה מדברי **'הגר"א'** המובאים בספר **'אדרת אליהו'** שאומר - **"נשאו לבו"** הוא לקרבה אל המלאכה, ואין הכוונה למנדבים למשכן. ומוכיח זאת מהפסוק לגבי הנשים: **"וְכָל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נִשְׂא לְבָן אֶתְנֶה בְּחֻמָּה, טוֹו אֶת הַעֲזִים"** (ל"ה, כ"ו). וכן בפסוק: **"וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצַלָּל וְאֶל אֶהֱלִיָּב וְאֶל כָּל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה בְּלִבּוֹ, כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוּ לְבָו לְקָרְבָה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ"** (ל"ו, ב'). משמע מפסוקים אלו שהביטוי **'נשאו לבו'** מוסב על עשיית המשכן ולא על נדבת המשכן.

והחלק השני - **'ולכל עבדתו ולבגדי הקדש'** מוסב על הקבוצה השנייה שרוחם נדבה אותם להביא את כל הפריטים הנדרשים לעשיית המשכן ולעשיית בגדי הקודש.

וכן דעת **'רש"י הירש'** שאומר על תחילת הפסוק - **"ויבאו כל איש אשר נשאו לבו"**: **"הרי זה משפט העומד לעצמו, הן לפי פיסוק הטעמים, הן לאור וי"ו החיבור שבתניבת וכל הבאה אחריו. אכן, גם נשאו לבו אינו זהה עם נדבה רוחו אתו"**. ומסביר את ההבדל שבין שני המושגים, **'ש'נדבה'** מציין בעיקר את הדחף הפנימי למתן תרומת - דבר. ואילו **"נשאו לבו"** מורה על התעלות פנימית לרמה של היחלצות אישית המתנשאת מעל להרגל ולמנהג שנהגו עד כה.

"למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש" - **'הרב אי"ל שטיינמן'** בספרו **'אילת השחר'** שואל, למה לגבי העבודה נאמר - **'ולכל עבדתו'**, ואילו לגבי המלאכה נאמר רק - **'למלאכת אהל מאד'** בלי המילה **'כל'**? ואולי, לפי דברנו **אפשר להסביר**, שהכתוב - **'ולכל עבודתו'** מוסב על הבאת כל הדברים הנדרשים לעשיית המשכן, ואכן הביאו את כל מה שנדרש, ואפילו יותר מזה כנאמר - **'והותר'** (ל"ו, ז'), אז בזמן שהביאו הם כבר הביאו את כל מה שהיה צריך. אך הכתוב - **'למלאכת אהל מועד'** אמרנו שמוסב על כל איש שנשאו לבו לבא ולעשות את המשכן, ועדיין לא התחילו לעשות דבר, לכן לא שייך לומר **'כל'**, כי אינם יודעים מה יצטרכו לעשות ואיך יעשו, אלא רק שבאו במחשבה לעשות את הנדרש.

"למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו" - עוד שואל **'הרב אי"ל שטיינמן'** בספרו **'אילת השחר'**, מה ההבדל בין **מלאכה** לבין **עבודה** בפסוק זה. שהרי לגבי שבת, יש איסור לעשות מלאכה שהיא פעולת יצירה, ואפילו שאינה פעולה קשה, ואילו עבודה לא נאסרה, ומה ההבדל בין שני דברים אלו בעניין המשכן? ואולי, לפי דברנו **אפשר להסביר**, שהרי החלק הראשון מוסב על אנשים שבאו לעשות את המשכן, וזו מלאכת יצירה, וכל איסורי שבת נלמדים ממלאכת המשכן, ולכן שם נאמר - **'למלאכת אהל מועד'**. אך החלק השני מוסב על האנשים שהביאו את הפריטים בשביל עשיית המשכן, ואין בזה עניין של יצירה, ולכן לא נאמר **'מלאכה'** אלא **'עבודה'**.

קבוצה אחת של אנשים - אך מפירושו של **'אור החיים'** הקדוש משמע שהפסוק מדבר רק על קבוצה אחת של אנשים שבאו לתרום דברים למלאכת המשכן, אלא שקבוצה זו מתחלקת לשני דרגות של האנשים המתנדבים. **יש המתנדב** ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממונו, ולזה יקרא - **'נדבה רוחו'**, כי אינו תורם מעבר ליכולתו, ואינו מצער את נפשו בנתינה זו. אך **יש המתנדב** יותר מיכולתו, מגודל טוב לבו ולזה יקרא - **'נשאו לבו'**, שהלב מנשא אותו ומעריך אותו בערך עשיר יותר ממה שהוא, בכדי לתת דבר יקר. **ופתח במעולה שבשניהם**, ואמר כל איש אשר נשאו לבו, ודקדק לומר תיבת - **'איש'**, לשון חשיבות, וכנגד השני אמר וכל אשר נדבה רוחו, ולא אמר איש, כי אינו חשוב באופן יחסי לראשון. ואת שני הסוגים משבת התורה ואומרת שהם עשו זאת ברצון לבם ולא נגד רצון הלב, אלא שהאחד גדול מחברו.

גם בעל **'חתם סופר'** הולך בגישה זו, אך מסביר את שני סוגי המתנדבים בצורה שונה. **יש אשר לבו טוב** ומתעורר ליתן, ועליו נאמר - **'אשר נשאו לבו'**. **ויש אשר לא ירצה ליתן**, אלא שנשמתו טובה והורגלה במצוה זו, ע"י שכבר היתה בנפש צדיק אחר, והיא מכריחה אותו לתת שלא ברצונו, ועליו נאמר - **'אשר נדבה רוחו אתו'**.

ובעל **'העמק דבר'** מסביר ההיפך, שמי שנשאו לבו הוא בדרגה נמוכה יותר, כי הוא איש אשר לא רוצה לתת אלא שלבבו מכחו, שאם לא יתן כאחד מחבריו יהיה לחרפה, או ישא עונשו על העלמת עין. ויש מי מנדב משום ששכלו ורוחו הטובה מיעצות לו לתת נדבה, ועליו נאמר - **אשר נדבה רוחו**.

בעל **'הכתב והקבלה'** גם הולך בשיטת בעל **'חתם סופר'** אך בשינוי קטן. לדעתו, יש אדם שאין התנגדות בין נפשו לגופו, והוא נקרא מי שנשאו לבו, כי גם לב גשמיותו מתרצה לנדבת נפשו. אך יש מתנדב רק מצד נפשו, כי טבע גשמיותו מתנגדת בו, לחוס על ממונו, אמנם מצד נפשו כבש טבע יצרו להתנדב, והוא נקרא - **נדבה רוחו**, כי התנדב רק מצד הרוח.

לע"נ הנרצחים והחללים, לרפואת כל הפצועים, להחזרת כל החטופים, ולהצלחת צה"ל וכל עם ישראל, בעזרת ה' תשועת ה' כהרף עין. ביחד ננצח.

לעילוי נשמת - הגיליונות והלימוד מוקדשים לע"נ : ר' ישראל יצחק בן יעקב קנר ז"ל. ר' משה חיים בן שרגא פייבל הלוי שוורץ ז"ל. ר' אברהם הכהן בן חנוס ז"ל. ולעילוי נשמות - **'חללי נצר אחרון'** שמטעם ארגון - **'עמיתים'**.

עברנו ללמוד בבית הכנסת 'קהל חסידים'. ניתן להצטרף גם דרך הזום, וגם דרך הטלפון, לפרטים נא לפנות למייל למטה. שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת פסחים. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.

ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפרטים נא לפנות בטלפון – 0548448692. לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת,

נא לפנות לכתובת – Ingber@bezeqint.net